

Jest to książka nie tylko interesująca, ale i bardzo przydatna. Na pewno skorzystają z niej studenci teologii i wykładowcy liturgiki, a także zainteresowane bliżej tą dziedziną różne grupy katolików świeckich. Posługiwanie się tą książką ułatwiają indeksy.

Warszawa-Łomianki

KS. ADAM DURAK SDB

M. SODI, G. MORANTE, *Anno liturgico: itinerario di fede e di vita. Orientamenti e proposte catechetico — pastorali*. Elle Di Ci — Torino 1988, ss. 207.

M. Sodi prezentuje nam Rok liturgiczny jako Rok Pański. Pomija zatem te wszystkie obchody, które związane są z kultem świętych, obchodami ku czci NMP czy też dotyczą świąt czy uroczystości Pańskich nie związanych wprost ze strukturą roku liturgicznego. Analizowaną problematykę ujmuje Autor w podwójnej perspektywie. Najpierw, korzystając z czytań biblijnych i tzw. euchologii mniejszej (trzy oracje formularza mszalnego) czy większej (prefacje), Autor zapoznaje nas z doktrynalnym przekazem danego obchodu lub okresu liturgicznego i przybliża bogate posłannictwo zbawcze zawarte w liturgii określonego czasu. Drugi nurt myślowy, którym operuje Autor, nawiązuje do momentu zobowiązującego, który wynika z celebrowanego obchodu. Jego propozycje czy sugestie metodologiczne, katechetyczne czy pastoralne próbują budować pomost między liturgią a życiem. Liturgia bowiem jest wtedy autentyczna i prawdziwa, gdy prowadzi do „meta-noi”, do modlitwy, do zmiany sposobu myślenia i działania. Wydarzenia zbawcze Chrystusa, celebrowane w kręgu roku liturgicznego, stanowią dla wierzącego człowieka sposób przeżywania zarówno życia jak i wiary. Aby uniknąć jednak podejrzania o pokusę moralizowania, Autor zawsze wychodzi z motywacji teologicznej. To nie książka czy autorzy ukazują nam pewne drogowskazy życiowe w oparciu o liturgię, lecz sam Chrystus, którego obecność rozpoznajemy w wydarzeniach zbawczych celebrowanych w kręgu roku liturgicznego, jest tym Autorytetem, Nauczycielem, Pierwszym Liturgiem, który podpowiada nie tylko jak przeżywać liturgię, lecz jak z niej czerpać siłę i pokarm dla życia. Prezentowana książka nie przypadkowo przecież nosi tytuł: „Rok liturgiczny: droga wiary i życia.

Praca dokumentowana jest bogatym aparatem naukowym, w którym przeważają źródła liturgiczne, w tym także te, na których opiera się aktualny Mszał Rzymski. Całość uzupełniają selektywny przegląd bibliograficzny prac dotyczących roku liturgicznego, wydanych w środowisku włoskim. Praca z pewnością użyteczna dla osób zainteresowanych pogłębieniem aktualnej reformy liturgicznej.

Gniezno

KS. JERZY STEFAŃSKI

Gottesdienst — Weg zur Einheit. Impulse für die Ökumene. Hrsg. von Karl Schlemmer. Freiburg im Breisgau 1989. Seria: *Quaestiones disputatae* nr 122. A. 142.

Liturgia drogą do jedności chrześcijan? Takie pytanie, zaskakująco nowe, postawili sobie przedstawiciele Kościoła ewangelickiego, prawosławnego i rzymskokatolickiego w czasie sympozjum, pt. *Liturgia i ekumenia*, zorganizowanym na uniwersytecie w Pasawie w dniach 20—21 października 1988 roku. Prezentowana książka, wydana przez znanego liturgistę Karla Schlemmera, jest bezpośrednim rezultatem obrad sympozjum.

W referacie wprowadzającym bp senior A. Hänggi z Fryburga szwajcarskiego, stawia fundamentalne pytanie: Czy jedność przez liturgię? Jego zdaniem — dialogi doktrynalne nie wyczerpują potrzeb ekumenii. Potrzebne jest nadto „czynienie prawdy w miłości” (Ef 4,15). Inaczej mówiąc chodzi tu o dawanie świadectwa o Chrystusie w Duchu Świętym. Celebracja liturgiczna jest właściwym miejscem, gdzie tego rodzaju świadectwo może być realizowane. Jednocześnie podczas akcji liturgicznej, spotykając się

z Chrystusem, zbliżamy się także wzajemnie ku sobie i tworzymy „oikoumene”, czyli wspólnotę zjednoczoną w Chrystusie.

Doniosłość i znaczenie liturgicznego „dawania i brania” między Kościołami chrześcijańskimi — przedstawia teolog katolicki z Neuchâtel Bruno Bürki. Wskazuje on na istniejące w liturgii łacińskiej zapożyczenia czerpane z liturgii synagogalnej i bizantyjskiej. Zauważa też, że istotne elementy liturgiczne są wspólne całemu chrześcijaństwu. Ta wspólność winna tworzyć podstawę do wzajemnego uznania, szacunku i co więcej jest już wyrazem przynależności do ekumenicznej wspólnoty jednego Kościoła Chrystusowego.

Evangelicki teolog H. C. Schmidt-Lauber wypowiada się na temat konwergencji ekumenicznych, dostrzeganych na skutek reformy agend liturgicznych, przeprowadzonych w Kościele katolickim i ewangelickim. Między innymi zgodnościami wyróżnia: funkcję liturgii jako wydarzenia zbawczego, jej dialogiczny charakter, jej znaczenie jako zgromadzenia ludu Bożego.

Benedyktyn O. A. Häussling z Maria Laach, poszukuje odpowiedzi na pytanie: Czy liturgia jest ekumeniczna? I daje odpowiedź: „Liturgia, która poważnie traktuje swoje zadanie, posiada z natury swojej charakter ekumeniczny”. Jest ekumeniczna również dlatego — zauważa autor — bo jest tą teologią, której zależy na tym, by wszędzie, gdzie są chrześcijanie, oddawano chwałę samemu Bogu po to, aby przetrwać mogła wiara.

W stronę bezkresności Boga. Liturgia i ekumenia w kontekście całego świata — to temat szwajcarskiego kapucyna O. W. Bühmanna, znanego misjologa. Autor zwraca uwagę na możliwości i potrzeby wzajemnego ubogacenia się w zakresie liturgii i ekumenii. Aspekt sakramentalny i rola Słowa Bożego w liturgii są wartościami komplementarnymi.

V. J. Haldenhäuser podejmuje zagadnienie eucharystycznego wymiaru liturgii w ewangelicyzmie. Możliwości ożywienia liturgii eucharystycznej łączy autor z odnową wprowadzaną przez ewangelickie wspólnoty zakonne jak np. wspólnota w Taizé.

Szerszego omówienia wymagałyby niewątpliwie referaty: K. C. Felmy: *Dar i pytanie prawosławnej teologii liturgicznej skierowane do Kościołów Zachodu* oraz E. C. Suttnera: *Ekumeniczny wymiar liturgii*. Obaj autorzy, znawcy przedmiotu, wskazują na uzupełniający się wzajemnie charakter liturgii łacińskiej i bizantyjskiej oraz na liturgię jako miejsce konsensu odnośnie do podstawowych prawd wiary.

Podsumowując należy powiedzieć, iż prezentowane dzieło zbiorowe daje nowe impulsy do zdynamizowania starań o jedność chrześcijan. Po raz pierwszy, w ramach sympozjum, liturgia wykorzystana została jako punkt wyjściowy do ekumenicznej dyskusji. Przypomniano, że treści liturgiczne sięgające do początków Kościoła zbliżają chrześcijan do wspólnego depozytu wiary i do Chrystusa.

Lublin

KS. LEONARD GÓRKA SVD

Profesor i duszpasterz. Księga pamiątkowa ku czci Ks. Wacława Schenka, „Studia liturgiczno-pastoralne”, red. ks. H. Sobeczko, t. 1. Opole 1988, Wyd. Św. Krzyża, ss. 280.

Staraniem Diecezjalnego Instytutu Pastoralnego w Opolu, który jest jednocześnie filią Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w wydawnictwie Św. Krzyża ukazała się *Księga Pamiątkowa ku czci Ks. Wacława Schenka*. Warto zauważyć, że Księga ta inauguruje nową serię wydawniczą na gruncie polskim, pt. *Studia liturgiczno-pastoralne*. Sam fakt powstania, w trudnych dla wszystkich wydawnictw czasach, nowej serii wydawniczej i to poświęcone zagadnieniom liturgiczno-pastoralnym, trzeba powitać z wielkim optymizmem. Otwierają się bowiem nowe możliwości, udostępniania bogatej, solidnie opracowanej problematyki liturgiczno-pastoralnej nie tylko fachowcom obwydu dziedzina teologicznych, ale również dla tych wszystkich, którzy na co dzień zajmują się duszpasterstwem, katechezą i pogłębianiem swojego życia duchowego.